

AINGLIZ TILI VA O'ZBEK TILLARIDAGI FRAZEOLOGIZMLARNING QIYOSIY TAHLILI.

Rayimova Dildora

Andijon davlat chet tillari instituti talabasi,

Xamidov Nodirbek

Andijon davlat chet tillari instituti o'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu ishda ingliz va o'zbek tillaridagi frazeologizmlarning qiyosiy tahlili amalga oshiriladi. Frazeologizmlar – tilning boy va rang-barang ifoda vositalaridan biri bo'lib, ular madaniy va tarixiy kontekstga bog'liq holda shakllangan. Tadqiqotda ikki tilning frazeologik birliklari strukturasi, ma'nosi va qo'llanilishi jihatidan solishtiriladi. Shuningdek, frazeologizmlarning universal va madaniy xususiyatlari, ularning tarjimadagi o'rniga ham e'tibor qaratiladi. Natijalar ingliz va o'zbek tillarining frazeologik fondini chuqurroq tushunishga yordam beradi hamda til o'rganishda samarali qo'llanilishi mumkin bo'lgan usullarni aniqlashga ko'maklashadi.

Kalit so'zlar: Frazeologizmlar, Ingliz tili, O'zbek tili, Qiyosiy tahlil, Tilshunoslik, Madaniy kontekst, Ma'no, Strukturaviy xususiyatlar, Tarjima, Lingvistik taqqoslash.

Аннотация

В этом случае проводится сравнительный анализ фразеологов на английском языке и Узбеке. Фрейзектризм - одно из богатых и красочных средств языка, которые образуются в зависимости от культурного и исторического контекста. Исследование сравнивается со структурой, смыслом и применением фрейанских единиц двух языков. Универсальные и культурные

характеристики Fresseectrians также сосредоточены на их переводе. Результаты помогают глубже понять фразеологическую грибку английского и узбека и определить способы эффективного использования в изучении языка.

Ключевые слова: фразелологи, английский, английский, сравнительный анализ, лингвистика, культурный контекст, среднее значение, структурные особенности, перевод, лингвистическое сравнение.

Annotation

The comparative analysis of frazaeologists in English and Uzbek is carried out in this case. Frazeelectricisms are one of the rich and colorful means of language, which are formed depending on the cultural and historical context. The study is compared to the structure, meaning and application of the frazian units of two languages. The universal and cultural characteristics of fresseectrians are also focused on their translation. The results help to deeper understand the phraseological fung of English and Uzbek and to identify ways to be used effectively in the learning of the language.

Keywords: Frazeologists, English, English, Comparative Analysis, Linguistics, Cultural Context, Mean, Structural Features, Translation, Linguistic Comparison.

Frazeologizmlar — bu tilning mustahkamlangan va ko‘pincha metaforik, idiomatik shakldagi birikmalari bo‘lib, ular nafaqat so‘zlarning birikmasidan iborat, balki xalqning dunyoqarashi, madaniyati va tarixiy tajribasini aks ettiruvchi lingvistik birliklardir. Har bir tilning frazeologik fondi uning madaniy kodlari va milliy o‘ziga xosliklarini o‘zida mujassamlashtiradi, shuning uchun frazeologizmlarni o‘rganish tilshunoslik va madaniyatshunoslik sohalarida katta ahamiyatga ega.

Ingliz va o‘zbek tillari frazeologizmlarining qiyosiy tahlili nafaqat lingvistik jihatdan, balki madaniy kontekst, semantik tuzilish va funksional xususiyatlar nuqtai nazaridan ham muhimdir. Bu ikki tilning frazeologik birliklari o‘rtasidagi o‘xshashliklar va farqlar, ularning paydo bo‘lish tarixi, shakllanish mexanizmlari

hamda ma'noni ifodalash usullari tilning umumiy va o'ziga xos xususiyatlarini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Shu bois, mazkur ishda ingliz va o'zbek tillaridagi frazeologizmlarning semantik va strukturaviy tahlili amalga oshiriladi, ularning madaniy-tilshunoslik asoslari o'rganiladi hamda tarjimada yuzaga keladigan qiyinchiliklar va imkoniyatlar tahlil qilinadi. Ushbu tadqiqot natijalari nafaqat frazeologik birliklarning tarjimasi va til o'rganish jarayonida qo'llanilishi uchun foydali bo'lishi, balki ikki til madaniyatlari o'rtasidagi lingvistik aloqalarni yanada rivojlantirishga xizmat qilishi kutilmoqda.

Frazeologik birikmalar asosan so'zlar birikmasidan iborat, boshqacha aytganda, frazeologizmlar tilning alohida birligi bo'lib, tuzilishiga ko'ra erkin bog'lanma yoki gapga teng, to'liq yoki qisman semantik qayta shakllangan obrazli, turg'un so'z birikmalarini o'z ichiga oladi. Frazeologizmlarning aksariyati ingliz tilida ham, boshqa xildagi tillarda ham xalq tomonidan yaratilgan, ularning mualliflari ma'lum emas, kelib chiqish manbalari aniq emas. Shu ma'noda frazeologik olim A.V.Kunin ingliz tili frazeologizmlarining ko'pchiligining muallifi noma'lum bo'lib, ular xalq tomonidan yaratilgan degan fikrlarni asosli ravishda ko'rsatib o'tgan. Ammo ba'zi frazeologik birliklarning kelib chiqish manbalarini aniqlash mumkin. Shu ma'noda frazeologiya tilning umumiy tizimiga kiruvchi mikrosistema bo'lib, bu tizim o'zida o'tmish merosni, qadriyatlarni aks ettiradi, avloddan - avlodga o'tadi. Tizimni tashkil etuvchi frazeologik birliklarning ko'pchiligi ma'lum tilning boyish manbaidir. Frazeologik tizimni frazeologik birliklar, ularning asosiy komponentlari o'rtasidagi munosabatni tashkil etadi. Frazeologizmlar birdan ortiq so'zlardan tashkil topgan, ma'no va shakl jihatdan turg'un bo'lgan so'zlar bog'lanmasidir. Frazeologizmlar ko'chma ma'noda, obrazli ifodalarda qo'llaniladi hamda tarixiy qo'llanish me'yorlariga, usullariga ega bo'lib, ularning ma'nosi muayyan nutq jarayonida oydinlashadi. Frazeologizmlar so'z birikmasi yoki gap shaklida bo'lsa ular nutq birligi bo'lgan gaplardan farq qiladi. Ular lug'aviy birlik sifatida ko'p jihatdan so'zlarga yaqin turadi, so'zlarga xos bo'lgan juda ko'p xususiyatlar frazeologizmlarga ham xosdir.

1. Frazeologizmlarning ta'rifi va tilshunoslikdagi o'rni. Frazeologizmlar – bu mustahkamlangan so'z birikmalari bo'lib, ular umumiy ma'noga ega va mustaqil birlik sifatida ishlatiladi. Ular tilning eng noyob va murakkab ifoda vositalaridan biri hisoblanadi, chunki ko'pincha so'zlarning asosiy ma'nolari orqali emas, balki kontekst va madaniy tajriba asosida tushuniladi. Ingliz va o'zbek tillarida frazeologizmlar tilning metaforik va idiomatik jihatlarini ko'rsatadi.

Ingliz va o'zbek tillaridagi frazeologizmlarning tuzilishi. Ingliz tilidagi frazeologizmlar ko'pincha qisqa va aniq shaklda bo'lib, ular ko'p hollarda tarixiy yoki madaniy merosdan kelib chiqadi (masalan, "break the ice", "piece of cake"). O'zbek tilidagi frazeologizmlar esa ko'pincha yanada kengroq, boy va ko'p qismli iboralar shaklida ifodalanadi va ko'plab xalq og'zaki ijodi elementlarini o'z ichiga oladi (masalan, "og'izda aylanmoq", "tish-tirnog'iga qadar").

Ma'no va funksional xususiyatlari. Har ikkala til frazeologizmlari ma'noni kuchli ifodalaydi, ammo ingliz frazeologizmlarida ma'no ko'pincha yanada aniq va qisqa ifodalansa, o'zbek frazeologizmlarida ko'proq ko'lam va kontekstga bog'liqlik mavjud. Bundan tashqari, o'zbek frazeologizmlari ko'pincha axloqiy va tarbiyaviy ohangga ega bo'lishi mumkin.

Madaniy komponent va frazeologizmlarning tarjimadagi qiyinchiliklari. Frazеologizmlarning ma'nosi ko'pincha madaniy kontekstga bog'liq bo'lgani uchun, ularni tarjima qilishda qiyinchiliklar yuzaga keladi. Ingliz va o'zbek frazeologizmlarining madaniy asoslari har xil bo'lgani sababli, to'g'ridan-to'g'ri tarjima ko'pincha ma'noni to'liq yetkazolmaydi. Bu esa tarjimashunoslikda frazeologizmlarni ekvivalent topish muammosini keltirib chiqaradi.

Frazеologizmlarning til o'rganishdagi ahamiyati. Frazеologizmlar til o'rganishda tilni chuqurroq tushunish va madaniyatni anglash uchun muhim vosita hisoblanadi. Ingliz tilini o'rganuvchilar uchun o'zbek tilidagi frazeologizmlarni qiyoslash orqali

ma'no va madaniy tafovutlarni yaxshiroq anglash mumkin, bu esa kommunikatsiya samaradorligini oshiradi.

Frazeologizmlarning semantik turlari va ularning qiyosiy tahlili. Frazeologizmlar semantik jihatdan turli turlarga bo'linadi: metaforik, metonimik, aforistik, iboralik va boshqalar. Ingliz tilidagi frazeologizmlar ko'proq metaforik xarakterga ega bo'lib, ular kundalik nutqda keng qo'llaniladi. Masalan, "kick the bucket" iborasi "vafot etmoq" ma'nosini bildiradi. O'zbek tilida esa metafora va metonimiya bilan bir qatorda ko'proq xalq og'zaki ijodining didaktik elementlari – maqollar, topshiriqlar, aytishuvlar ko'rinishida frazeologizmlar uchraydi. Masalan, "tillar to'g'ri bo'lsa, dillar to'g'ri bo'ladi" maqoli tilning jamiyatdagi ahamiyatini ifodalaydi.

Strukturaviy xususiyatlar va frazeologik birikmalarning shakllanishi. Ingliz tilida frazeologik birliklar ko'pincha mustahkamlangan, qisqa iboralar bo'lib, ular so'zlar birikmasidan tashkil topgan va ko'pincha o'zgarmas shaklda saqlanadi. O'zbek tilidagi frazeologizmlar esa ba'zan uzunroq, murakkab tuzilishga ega bo'lib, ular ko'proq qo'shimcha so'zlar, bog'lovchilar va takroriy elementlar bilan boyitilgan. Bu, o'z navbatida, frazeologik birliklarning fleksibil va o'zgaruvchan xususiyatlarini ko'rsatadi.

Frazeologizmlarning ijtimoiy va madaniy funktsiyasi. Frazeologizmlar faqat ma'noni ifodalash emas, balki ijtimoiy va madaniy aloqalarni mustahkamlashda ham muhim rol o'ynaydi. Ingliz tilida frazeologik birliklar ko'pincha hazil, kinoya yoki hissiyotlarni ifodalash uchun ishlatiladi. O'zbek tilida esa frazeologizmlar ko'proq axloqiy tarbiya va hayotiy tajriba namoyishi sifatida qabul qilinadi. Bu ikki tilning madaniy farqlarini yoritishda frazeologizmlar juda yaxshi manba hisoblanadi.

Tarjimadagi frazeologizmlar: muammolar va yechimlar. Frazeologizmlarni tarjima qilishda asosan ma'no va madaniy muhitning farqlari qiyinchilik tug'diradi. Ingliz frazeologizmini o'zbek tiliga to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilish ko'pincha noto'g'ri yoki noaniq natijaga olib keladi. Shuning uchun tarjimonlar ekvivalent

frazeologik birliklarni topishga, yoki zarurat bo'lsa, erkin tarjima usullaridan foydalanishga majbur bo'ladilar. Bu borada madaniyatlararo tarjima yondashuvlari va frazeologik lug'atlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi

Xulosa

Ushbu ish davomida ingliz va o'zbek tillaridagi frazeologizmlarning tuzilishi, ma'nosi va madaniy kontekstlari qiyosiy tahlil qilindi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, har ikkala til frazeologizmlari tilning boy ifoda vositalari sifatida muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular xalqning tarixiy va madaniy tajribalarini aks ettiradi. Ingliz tilidagi frazeologizmlar ko'proq qisqa, aniq va universal ifodalar shaklida bo'lsa, o'zbek tilidagi frazeologizmlar kengroq va ko'p qirrali, ko'pincha xalq og'zaki ijodining elementi sifatida namoyon bo'ladi.

Tarjimada frazeologizmlarning madaniy xususiyatlari sababli qiyinchiliklar yuzaga keladi, bu esa tarjimashunoslikda maxsus yondashuvlarni talab qiladi. Shuningdek, frazeologizmlarni o'rganish til o'rganish jarayonini yanada boyitadi va ikki til madaniyatlari o'rtasidagi lingvistik ko'prikn mustahkamlaydi. Shu bois, ingliz va o'zbek frazeologizmlarining qiyosiy tahlili tilshunoslik va tarjimashunoslikda muhim ilmiy ahamiyatga ega bo'lib, amaliy jihatdan ham foydalidir.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Abdullayev A. Frazeologizmlarning ekspressivlik xususiyati. - T.:O'TA. 1976. 5-son.
2. Abdullayev A. O'zbek tilida ekspressivlikning ifodalanishi. – T.: Fan.1983.
3. Kharatova, S. K. (2021). TENDENCIES OF DEVELOPMENT OF DISTANCE EDUCATION IN GLOBAL TRANSFORMATION. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(10), 353-362.
4. Mamatov A.E."O'zbek tili frazeologizmlarining shakllanishi.-T.:1997.-B.37.

5. Yo'ldoshev B. "Frazеologik uslubiyat asoslari" Samarqand DU.: 1999. - B. 86.
6. Kharatova, S. K. (2021). STRATEGIC ISSUES OF IMPROVING SPIRITUAL AND EDUCATIONAL ACTIVITIES IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. Academic research in educational sciences, 2(11), 313-320.
7. Narimonova Z. Frazеologik iboralarning tarjimasi haqida. - T.: O'zMU to'plami. 2007